

Translatološke realizacije dijalektnih frazema

Kurtović Budja, Ivana; Vidović Bolt, Ivana

Source / Izvornik: **Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim III., 2013, 159 - 165**

Book chapter / Poglavlje u knjizi

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:483901>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-30**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb](#)
[Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

IVANA KURTOVIĆ BUDJA
IVANA VIDOVIĆ BOLT

TRANSLATOLOŠKE REALIZACIJE DIJALEKTNIH FRAZEMA*

Prevođenje je iznimno zahtjevan test znanja i vještina, propitivanje umijeća u svladavanju niza prepreka kako jezičnih tako i kulturoloških. Vrsni znalci stranih jezika nerijetko odustaju od prevođenja, a pogotovo prijevoda pojedinih proznih ili pjesničkih predložaka, svjesni da se ne mogu uhvatiti u koštac sa svim preprekama na koje nailaze. I dok se prozni tekstovi smatraju neusporedivo jednostavnijima od pjesničkih ostvarenja, ni zahtjevnost prijevoda proznih tekstova ne valja podcjenjivati. Kulturološki su simboli neizostavan dio mnogih takvih tekstova, a okruženje koje se dočarava predstavlja niz jezičnih konstrukcija koje svojom složenošću zahtijevaju izvrsno poznavanje ne samo jezičnoga, nego i društvenoga i kulturnoga konteksta.

1. U prevođenju književnih tekstova poseban su izazov frazemi kao ustaljene jezične sveze, potpuno ili u određenoj mjeri desemantizirane. Navodeći osnovne značajke frazema, frazeolozi uz desemantiziranost, konotativnost i slikovitost, posebno ističu upravo otežanu mogućnost prevođenja. Težina prevođenja takvih sveza i jest u različitosti pristupa frazemu u odnosu na samostalne lekseme jer nije moguć doslovan prijevod, potrebno je poznavanje značenja, razumijevanje slike i nerijetko motivacije, kulturnoga i povijesnoga konteksta zaslužnoga za nastanak takvoga frazema. Načelno, doslovan prijevod nije moguć jer su frazemske sastavnice desemantizirane. Iznimka su frazemi koji su u polaznom i ciljnom jeziku podudarni i u leksičkom sastavu, slici i, naravno, značenju, a takvih je ipak relativno skroman broj.¹ Doslovan prijevod pretpostavlja dakle da su obje jezično-kulturne sredine naslijedile ili preuzele te prihvatile ustaljene sveze koje govornici i dalje rabe ili su, pak, izvorni govornici obaju jezika posegnuli za slikom bliskom ili poznatom obama narodima, npr. *jak kao bik – silny jak byk, crn kao noć – czarny jak noc, vjerna kao Penelopa – wier-na jak Penelopa* i sl. Međutim, iako prevoditelj doslovnim prijevodom navedenih i sličnih frazema ne zakida niti originalni tekst niti prevoditelja, pa ni čitatelja, riječ je ponajprije o prepoznatljivim potpuno ekvivalentnim frazemima.

Pri prevođenju frazema koji nemaju svoj ekvivalentni parnjak u ciljnom jeziku, prevoditelj je posao bitno složeniji. Naravno, ako u ciljnom jeziku postoji makar približnik frazema polaznoga jezika, prevoditelj se može odlučiti za nj. Katkad se u izvorniku može pojaviti frazem koji se u prijevodu izostavlja jer je frazeološka jedinica izvornika tako slikovita i specifična za jezično-kulturni kontekst u kojem se rabi da je nemoguće pronaći adekvatni frazem u drugom jeziku. Tada se, uglavnom, ako to tekst dopušta, u prijevodu navodi značenje frazema kao npr. kod prijevoda frazema *friška figa, Martin u Zagreb, Martin iz*

* Rad je dopunjena i proširena verzija izlaganja održana na frazeološkom znanstvenom skupu *Frazeologia a překlad* u Opolu u Poljskoj 2011. godine.

¹ Češće je moguć doslovan prijevod poredbenih frazema, ali i tu treba biti oprezan.

Zagreba, kura domowa (doslovno: *kućna kokoš*) 'žena koja se posvetila obitelji, domaćica', *jak za dotknięciem czarodziejskiej różdżki* (doslovno: *kao da je dodirnut čarobnim štapićem*) 'iznenada, neočekivano' i sl.

Dakako, svi navedeni primjeri odnose se na prozni tekst u kojem je ipak lakše do-skočiti „rješenju“, nego kad je posrijedi prijevod poetskih ostvarenja. Pođe li za rukom prevoditelju pjesničkoga teksta, a time i u nj uvrštena frazema, pronaći zadovoljavajući ekvivalent, zaključit ćemo da je prevoditelj uistinu *tata mata* ili pravi *majstor od zanata*.

2. Proučavajući različite prijevodne realizacije hrvatskih frazema na poljski jezik, zani-malo nas je kako su na taj jezik prevedeni dijalektni frazema iz hrvatskih proznih tekstova.² Hrvatski prozni tekstovi prevedeni na poljski napisani su standardnim hrvatskim jezikom i samo pojedini, iznimno malobrojni, tekstovi sadrže dijalektne elemente.³ Među proznim ostvarenjima relevantnima za naše istraživanje pronašli smo samo tri naslova u kojima su frazemi prisutni – knjizi priča Senka Karuze *Vodič po otoku* te pričama *Pioniri maleni* Ante Tomića i *Živinsko gospodarstvo* to *Eric Arthur Blair* Borivoja Radakovića.⁴ Svi frazemi uglavnom su svojstveni geografskom području predstavljenom i u samom djelu.

Valja također istaknuti da nas skroman broj tekstova nimalo ne čudi jer su takva književna djela iznimno zahtjevna za svakoga, pa i najvrsnijega prevoditelja. Naime, u brojnim dijalektološkim, ali i u translatološkim radovima, problem prevođenja je zanema-ren. Ni u jednoj od proučenih studija i radova nismo naišli na eventualno razmatranje mo-gućnosti prijevoda npr. dijalektnih frazema te poteškoća koje takvi prijevodi neminovno nose. Izostanak prijevoda dijalektnih proznih ostvarenja na poljski jezik (a situacija nije bolja ni u drugim jezicima), potvrđuje prethodno spomenute teze o zahtjevnosti prijevoda frazema koje se prenose na tekstove u cijelosti. Ipak, zahvaljujući knjigama Mire Menac-Mihalić *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj* (s *Rječnikom frazema i Značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*) te *Frazeologija križevačko-po-dravskih kajkavskih govora s rječnicima*, ova posljednja u suautorstvu s Jelom Maresić, stvoreni su preduvjeti za lakše translatološke realizacije dijalektnih frazema.

² Podatci o hrvatsko-poljskoj i poljsko-hrvatskoj translatološkoj aktivnosti posljednjih dvaju desetljeća pokazuju da je hrvatska književnost ipak prevođenija na poljski, nego poljska na hrvatski. Opširnije o toj temi v. Čilić Škeljo i Vidović Bolt (2009).

³ Prisutnost dijalektnih elemenata svjedoči da se hrvatski standardni jezik leksički širi građom iz narječ-ja (Budja 2010a: 385–470). Različite realizacije tih narječja ogledaju se u bogatstvu dijalekata, skupi-na govora i mjesnih govora koji se, zahvaljujući i pisanim tekstovima, čuvaju za buduće generacije, a čemu u Hrvatskoj uvelike pomaže i Ministarstvo kulture RH koje pojedine mjesne govore uvrštava na Listu zaštićenih nematerijalnih dobara RH (npr. govori u Bednji, Žminju, Siću).

⁴ Knjiga priča Senka Karuze *Vodič po otoku*, napisana je na štokavskom i na viškoj čakavštini odnosno cakavštini. Poljski prijevod pod naslovom *Przewodnik po wyspie* potpisuje Barbara Kramar. Priče Ante Tomića i Borivoja Radakovića uvrštene su u Antologiju hrvatske kratke priče *Goli grad* urednika i priređivača Krešimira Bagića. Antologija obuhvaća priče 17 hrvatskih autora napisane i na njihovu zavičajnu govoru (neki se od njih okreću izvornom mjesnom govoru, a neki gradskom govoru – prvo je predmet dijalektoloških, a drugo sociolingvističkih istraživanja). *Nagie miasto* poljski je naziv an-tologije koju je prevela skupina prevoditelja.

3. Analizom odabrane građe uočene su različite strategije prijevoda frazema koje ćemo detaljnije predstaviti i opisati. Neovisno o tome je li frazem izvornika preveden na poljski jezik također frazedom ili se prevoditelj odlučio „zamijeniti“ ga sintagmom, njegovim frazeološ-ki-m značenjem ili pak izostaviti, čitljivost i razumijevanje prijevodnoga teksta nije narušena.

3.1. Među prikupljenim primjerima pronađen je samo jedan frazem preveden frazeološ-ki-m jedinicom i to ekvivalentnim frazedom poljskoga standardnog jezika. Hrvatski frazem kajkavske stilizacije *braniti do posljednje kaple krvi* iz Radakovićeve priče *Živinsko gospodar-stvo* to *Eric Arthur Blair* „Mi budemo to branili do posljednje kaple naše svete krvi!“ (str. 181) preveden je poljskim frazedom *do ostatniej kropli krwi* („*Będziemy tego bronili do ostatniej kropli krwi!*“, str. 175–176). Poljski je frazem ekvivalentan hrvatskom frazemu, kojem se po-moću dvaju pridjeva 'naš' i 'sveti' naglašava značenje i poruka koju iznosi. Karakterističnu kajkavsku tvorbu futura prezentom svršenoga glagola *biti* (*budemo*) i pridjevom radnim dano-ga glagola (*branili*) hrvatski je pisac nastavio frazedom iz kojeg se također iščitava kajkavska jezična karakteristika: depalatalizacija *í* (*lj*) u pridjevu *posljednje*. Odabrani poljski frazem potpuni je ekvivalent hrvatskom frazemu standardnoga jezika *braniti* koga, što *do posljednje kapi krvi*.

3.2. Nekoliko je primjera u kojima su frazemi prevedeni frazeološkom jedinicom koja prema frazeološkim postavkama o ekvivalenciji nije ekvivalentna s frazedom izvornika, ra-zlikuje se po leksičkom sastavu i slici, ali nosi uglavnom isto značenje (katkad s djelomičnim odstupanjem) i taj odabir ne ometa čitanje prijevoda.

3.2.1. Frazem *ladit jaja*, vulgarne konotacije u značenju 'ljenčariti, besposličariti' u Tomi-ćevoj rečenici „*Spika da nije u redu da on u Australiji lađi jaja dok domovina krvari* (...)“ (str. 211) iz priče *Pioniri maleni* preveden je stilski neobilježenim frazedom standardnoga jezika, različita leksičkoga sastava, ali posve ista značenja *zbijać baki* – „*Znasz tę gadkę, że to nie w porządku, że on w Australii baki zbija* (...)“ (str. 204). Imenica *bak* označava bukavca, vrstu čaplje čije meso čak i lovci smatraju bezvrijednim pa ih ne love. Hrvatski frazem dalmatinske je provenijencije i nalazi se na cijelom dalmatinskom terenu. Iako će se otpadanje početnoga *h* u glagolu *hladiti* naći u svim novoštokavskim ikavskim govorima, i onima koji nisu dalmatin-ski, sam je frazem dalmatinski. Jaja su u ovom slučaju 'testisi' i nose sliku izležavanja. Na isti način lokalno stanovništvo na najbolji i najjasniji način prenosi i pogrdan stav prema kojem (najčešće muževnosti nedostojnom) poslu.

3.2.2. U Radakovićevoj priči *Živinsko gospodarstvo* to *Eric Arthur Blair* nalazimo hrvat-ski frazem *ostati paf* 'biti iznenađen, jako se iznenaditi, ostati zatečen' u rečenici „*Ja sam tu ostal paf!*“ (str. 187), a koji je preveden poljskim frazedom čiji kanonski oblik glasi *odebrać mowę* komuš u značenju 'zanijemiti' („*Odebrało mi mowę*“, str. 182). Odabrani prijevodni frazem također se ne podudara u leksičkom sastavu i slici s frazedom izvornika, kao što je to slučaj i u prethodno predstavljenom primjeru iz Tomićeve priče, ali s obzirom na slično, ne posve isto značenje, čitatelj prijevoda može neometano slijediti radnju i misao autora. U mnogim je hrvatskim govorima, a u svim trima narječjima, dočeto *l* u glagolskom pridje-

vu radnom muškoga roda zamijenjeno vokalom ili je otpalo (*vidio, vidija, vidi*). Ovdje je dočeto *l* očuvano i upućuje na činjenicu da je riječ o kajkavskoj ili čakavskoj referenciji, iz konteksta cijeloga teksta znamo da je riječ o kajkavštini, jer ni prema obliku pomoćnoga glagola biti *sam* ne možemo znati kojem narječju hrvatski frazem pripada.

3.3. Posebno izdvajamo i primjere u kojima na mjestu hrvatskih dijalektnih frazema nema poljskih frazema, nego su oni doslovno prevedeni jer poljski frazeološki fond ne sadrži takve ustaljene desamentizirane sveze.

3.3.1. Rečenica iz Karuzina *Vodiča po otoku* „*Je, malo sutra, i ja bi iša ča kad bi moga. E ti! A drugi, njih ne pitaš!*“ (str. 14), u poljskom prijevodu glasi „*Olaboga, próżne gadanie, a toć i ja bym poszedł, jakbym ino miał gdzie. Ech, ty! A inni, ich nie pytasz*“ (str. 15). Iz primjera originala i prijevoda vidljivo je da je frazem *poć (ić) ča* doslovno preveden na poljski jezik i time je sačuvana slika i zadržano značenje. Inače, taj frazem u sebi sjedinjuje jezične karakteristike dalmatinskih čakavskih i novoštokavskih ikavskih govora. U izvorniku nalazimo kondicional *bi* umjesto književnoga *bih* te prilog *ča*. Toga priloga nema u standardnom jeziku niti u sjevernim hrvatskim govorima, kajkavskima, gdje se pojavljuje prilog *proć*. Valja upozoriti na pisanje afrikate u tom prilogu, naime, autor ju je napisao bezvučno (č) kao što je u prilogu *ča*, a trebalo bi *ča*. No to pokazuje i da govor na koji se autor poziva pripada ili južnočakavskom ili novoštokavskom ikavskom govoru koji nema razliku među afrikatama *ć* i *č*. Glagolski prilozi *iša* i *moga* također upućuju na mjesne govore, i čakavske i štokavske, dalmatinskoga područja. S obzirom na to da se autor referira na više govore možemo pretpostaviti da je riječ o južnočakavskoj karakteristici gdje dolazi do otpadanja dočetonoga *l* u glagolskom pridjevu radnom muškoga roda u jednini.

3.3.2. Doslovno prevođenje frazema uočeno je i u prijevodu Tomićeve rečenice „*Znan samo da san ja tu čist ka Blažena Divica*“ (str. 212). Frazem je preveden poredbom *czysty jak Maryja Dziewica* („*Wiem tylko, że w tym wypadku jestem czysty jak Maryja Dziewica*“, str. 205). Naime, u poljskom jeziku takav leksički niz ne egzistira kao ustaljena desamentizirana sveza. Iz te se rečenice iščitava da se autor naslanja na dalmatinske govore: novoštokavske ikavske ili na južnočakavske (s obzirom na autorove biografske podatke bit će prije riječ o novoštokavskom ikavskom govoru). Frazem *čist ka Blažena Divica* sadrži svojevrsnu etnološku odnosno kulturnoantropološku informaciju: lik majke Božje se u podneblju iz kojega frazem dolazi ponajprije doživljuje kroz pojam čistoće te se u religioznom izričaju javlja ili kao Gospa/Gospe ili kao Blažena Divica ili kao Blažena Divica Marija. Već sam ikavizam *Divica*, zamjena dočetonoga *m* s *n* u *znan* te *san* odnosno stezanje u prilogu *ka* 'kao' potvrđuju pripadnost južnim govorima jer su sintagme Majka Božja ili Majčica Božja karakteristične za panonski dio Hrvatske.

3.4. Na mjestu nekoliko frazema iz izvornika u prijevodu je navedeno samo njihovo frazeološko značenje. Zbog posebnosti hrvatskih dijalektnih frazema i nemogućnosti doslovnoga prevođenja kao i pronalaženja adekvatnoga frazema, pribjegli su, očito, jedinjoj mogućoj prijevodnoj realizaciji.

3.4.1. Hrvatsku ustaljenu desamentiziranu svezu *dati usuvo* iz Tomićeve rečenice „*A Pićo i Goga su bili lukavi pa su svima rekli da im ne kupuju stvari, nego da im daju usuvo*“ (str. 208), u značenju 'dati novac' ne bi prepoznali ni mnogi govornici hrvatskoga, a posebno izvan konteksta. Ne čudi stoga što na mjestu hrvatskoga frazema u prijevodu stoji njegovo značenje u poljskom ostvareno kolokacijom *dać kasę* („*Ale Pićo i Goga to spryciarze i wszystkim powiedzieli, żeby im nic nie kupować tylko dać kasę*“, str. 201) koja pripada razgovornom poljskom jeziku. U prilogu *usuvo* ogledaju se dvije karakteristike dalmatinskih novoštokavskih ikavskih govora, ali i južnočakavskih – zamjena fonema *x* fonemom *v* uz vokal stražnjega niza kao i pomicanje naglaska na proklitiku gdje od *u sūvo* imamo *ū sūvo* te na koncu *ūsūvo*.

3.4.2. Kajkavski frazem *otići f nebo* u rečenici „*(...) a kad je ona otišla f nebo, njezina me sestra dala na selo*“ (str. 176) iz priče *Živinsko gospodarstvo* Borivoja Radakovića, također nije preveden poljskim frazemom. Unatoč tomu što poljski standardni jezik obiluje frazemima koncepta 'smrt', prevoditelj se ipak odlučio za navod samoga značenja pa rečenica u prijevodu glasi „*(...) a kiedy umarła, jej siostra oddała mnie na wieś*“ (str. 171). *Otići f nebo* je ustaljena desamentizirana sveza obilježena svojom kajkavštinom upravo po prijedlogu *f*, tj. *v* odnosno standardnojezičnim prijedlogom *u*. Kajkavština se od drugih dvaju hrvatskih narječja razlikuje po većem broju umanjica ali i po eufemiziranim tabuima. Jedan je od tabua jamačno i smrt te se prekid života eufemizira frazemom koji u standardnom hrvatskom jeziku glasi *otići u nebo*. Isti koncept sadrži i brojne druge eufemizirane frazeme poput *otići Bogu na račun*, *otići Bogu na istinu*, *predati Bogu dušu*, *Bog je uzeo (pozvao) koga k sebi* (Fink 1996: 23), *otići sv. Petru po ključeve*, *otići u krilo Abrahamovo* itd. Ni poljska frazeologija ne zaostaje svojom maštovitosti pa tako bilježimo frazeme *pójść do Abrahama na piwo*, *przenieść się / przenosić się (pójść, iść, odejść, odchodzić) na łono Abrahama*, *oddać ducha (duszę) Bogu*, *przekroczyć wieczny próg*, *mieć żywot wieczny* itd. Jasno je da katolička tradicija u tom ublažavanju zauzima važno mjesto.

3.5. S obzirom na, već više puta naglašenu, otežanu mogućnost prijevoda pojedinih frazema, neovisno o tome pripadaju li jednom od hrvatskih narječja ili standardnom jeziku, izdvajamo primjer rečenice s frazemom koji ne pripada nijednoj od prethodno navedenih skupina. Naime, na mjestu frazeološke jedinice glagolske strukture u prijevodu se nalazi samo glagol kojega značenje nije sinonimno sa značenjem frazema.

3.5.1. U rečenici „*Ne znan kako je on uletija u dop...*“ (str. 209) iz Tomićeve priče *Pioniri maleni* ogleda se jezično obilježje područja s kojega potječe frazem *uletiti u dop* i dio je Tomićeva jezičnoga okruženja. Oblik frazemske glagolske sastavnice pokazuje nam da je riječ o glagolskom pridjevu radnom muškoga roda u kojem je dočeto *l* zamijenjeno s *a* (uletija) te je između *i* i *a* umetnuto intervokalno *j*. O toj pojavi Josip Lisac piše: „Primjeri tipa *bija* dolaze u Splitu, u Tisnom, u Novigradu (*izneviriya*), na Žirju, na Zlarinu, u sjeverozapadnoj Istri (Materada, Babići Donji, Kaštelir, Labinci, Novaki Motovunski, Višnjani, Karojba, Marija na Krasu)“ (Lisac 2009 : 146). Vidi se da se takvi primjeri razvoja dočet-

noga / pojavljuju na dvama krajevima južnočakavskoga područja: u sjeverozapadnoj Istri i u Dalmaciji, i to na splitskom i šibenskom području, ali valja dodati da se ta jezična karakteristika pojavljuje i u dalmatinskim novoštokavskim ikavskim govorima. Frazem *uletit u dop* značenja 'početi se drogirati, početi konzumirati opijate' možemo locirati na splitsko područje njegovim fonološkim karakteristikama, ali i kolokacijskim jer se uklapa u model tvorbe frazema glagolom *uletit* (uletjeti): *uletija je u šemu, uletija je u robu, uletija je u curu*, gdje glagol *uletjeti* mijenja glagol *imati, početi imati, rabiti*. U poljskom prijevodu frazema nema, a nije navedeno ni njegovo frazeološko značenje, nego je prenesen pomoću glagola *ciągnąć się* 'uvući se' – „*Nie wiem jak on się w to ciągnął...*“ (str. 202).

3.6. Na koncu ćemo izdvojiti jedan iznimno zanimljiv, ali i poučan primjer u kojem je prevoditelj previdio dijalektni glagol 'zavidati' i pridjevsku izvedenicu 'zavidan'. U svojoj priči *Pioniri maleni* Tomić piše „*Ti njega ne bi moga viditi, a da on nije bija zavidan ka zmi-ja*“ (str. 213). Frazem *zavidan ka zmi-ja* u leksičkom i fonološkom obliku krije osobitosti dalmatinskih mjesnih govora. Glagol *zavidat* karakterističan je za obalno područje Hrvatske i osnovno mu je značenje 'stegnuti maticu, naviti, sviti, pričvrstiti vijak' odnosno 'zašarafiti', kako bi se reklo zagrebačkim slengom. Preneseno značenje toga glagola je 'biti omamljen, zbunjen, otkvačen'. U poljskom prijevodu rečenica glasi „*Nawet byś go nie zobaczył, gdyby nie był zazdrośny jak żmija*“ (str. 205) i pokazuje da je prevoditelj razumio da je posrijedi usporedba ljubomorna čovjeka sa zmijom. Dakle, pogrešno je shvaćen oblik *zavidan* koji u hrvatskom tekstu nije pridjev sinoniman s pridjevom ljubomor, nego glagolski pridjev trpni od glagola *zavidati*.

Naravno, iz konteksta je razumljivo što je Tomić doista napisao, ali s obzirom na prisutnu dijalektnu komponentu, ne čudi ovakav prevoditeljev izbor. Naime, glagol *zavidat(i)* s kratkouzlaznim naglaskom na drugom slogu nema značenjske veze s glagolom *zavidjet(i)* s dugouzlaznim naglaskom na prvom slogu. Iako slovno pridjevi tih dvaju glagola izgledaju isto, naglasak je ono što ih razlikuje pa *zāvidān*, riječ koja je u tekstu, ima kratkosilazni naglasak na prvom slogu te duljinu na zadnjem, a *závidan* (oblik preveden na poljski jezik) ima dugouzlazni naglasak na prvom slogu. Glagol *zavidjeti* je slavenskoga podrijetla, a glagol *zavidati* je tvoren prefiksacijom glagola od imenice talijanskoga podrijetla.

4. Sudeći prema analiziranim primjerima prevoditelji se odlučuju za različite strategije prijevoda dijalektnih frazema hrvatskoga jezika. Nijedan hrvatski dijalektni frazem nije preveden poljskim dijalektnim frazemom što svjedoči o zahtjevnosti prijevoda takvih ustaljenih desementiziranih sveza. U primjerima kad je frazem preveden frazemom riječ je isključivo o frazemu poljskoga standardnog jezika. Time su, iz perspektive autora i čitatelja najprije originalnoga teksta, kao i poznavateljima obaju jezika, čitatelji prijevoda zakinuti za autentičnost, prevoditeljima se može prigovoriti da je krilatica *traduttore – traduttore* još jedanput potvrđena, ali drugačije mogućnosti, boljega rješenja očito nije bilo. Naime, nijedan poljski dijalekt ne može vjerno dočarati slikovitost odabranih leksema, a frazema pogotovo.

5. Vjerujemo da smo ovim radom barem djelomice ostvarili zadatak dijalektne frazeologije koji je, prema Malnar (2011: 171) „zabilježiti sve pojavnosti živih frazema kako bi

se dobila cjelovita slika te specifičnosti frazeološkoga korpusa (...).“ Iako autorica u fokus svojih istraživanja stavlja odnos dijalektnih frazema i onih standardnoga hrvatskoga jezika, svojim smo se radom pridružili misli o potrebi bilježenja dijalektnih frazema kao čuvara jezičnih i kulturoloških obilježja određene zajednice, jer zabilježeni se, pa zabilježeni i u radu o prevođenju na strane jezike, pamte vremenski dulje, a prostorno šire.

Proizlazi dakle iz ove analize da su prevoditelji primijenili pouzdanu metodu supstitucije (Lipiński 2006: 69). Prevođenje s narječja, dijalekata i/ili govora može se usporediti s prijevodom viceva pri čemu je jako važno da čitatelj bude upoznat s problematikom, kontekstom, okruženjem, a katkad čak i motivacijom imena, npr. Mujo i Haso u vicevima iz bivše Jugoslavije ili Ludwik, Gustlik i Hanys iz Šlezije (Lipiński 2006: 18).

6. U ovoj analizi nismo pribjegle nikakvoj kritici jer smatramo da sličan pokušaj nije opravdan. Uloga svakoga prevoditelja je nezahvalna ponajprije stoga što podliježe kritika čitatelja i proučavatelja prijevoda, a da se pritom ni sami, neki od njih, nisu upustili u takvu avanturu. Prevođenje je dugotrajan i iznimno zahtjevan proces čiji je rezultat ionako uvijek – NOVI TEKST čiji se autor skriva pod potpisom prevoditelja. Svjesne da ovim radom nismo riješile ni vlastite prevoditeljske dvojbe, mislimo da smo bar upozorile na bogatstvo hrvatskih narječja, iznimno zanimljivo i u europskom kontekstu, pokazali raznolikost frazeologije hrvatskoga jezika te potvrdile tezu da dobar prijevod ne mora uvijek biti vjerna kopija originala. Nadalje, nema sumnje da niti mnogi govornici standardnoga hrvatskog jezika ne mogu slijediti tekst originala bez pomoći izvornih govornika pojedinoga mjesnoga govora ili pak specijaliziranih rječnika.